

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ЕТНОЛОГИЯ И ФОЛКЛОРИСТИКА
С ЕТНОГРАФСКИ МУЗЕЙ

ДОБРЕ ДОШЛИ В
КИБЕРИЯ
ЗАПИСКИ ОТ ДИГИТАЛНИЯ ТЕРЕН

Съставители:
Ангелина Илиева
Лина Гергова
Лозанка Пейчева
Светла Казаларска

София 2014

Институт за етнология и фолклористика
с Етнографски музей – БАН

**ДОБРЕ ДОШЛИ В КИБЕРИЯ:
ЗАПИСКИ ОТ ДИГИТАЛНИЯ ТЕРЕН**

Съставители:

Ангелина Илиева
Лина Гергова
Лозанка Пейчева
Светла Казаларска

София 2014

**Институт за етнология и фолклористика
с Етнографски музей – БАН**

ДОБРЕ ДОШЛИ В КИБЕРИЯ! ЗАПИСКИ ОТ ДИГИТАЛНИЯ ТЕРЕН

Съставители и редактори:

Ангелина Илиева

Лина Гергова

Лозанка Пейчева

Светла Казаларска

Сборникът съдържа разширени варианти на доклади, представени на научната конференция „Добре дошли в Киберия! Записки от дигиталния терен”, състояла се на 20 и 21 юни 2013 г. в Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей при Българската академия на науките.

© Ангелина Илиева, Лина Гергова, Лозанка Пейчева, Светла Казаларска – съставители, 2014

© Всички автори и преводачи, 2014

© Яна Гергова – дизайн на корица, 2014

© Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей – БАН, 2014

ISBN 978-954-8458-49-8

СЪДЪРЖАНИЕ

ДОБРЕ ДОШЛИ В КИБЕРИЯ! ЗАПИСКИ ОТ ДИГИТАЛНИЯ ТЕРЕН. АНТРОПОЛОГИЯ И ДИГИТАЛЕН ТЕРЕН. АНТРОПОЛОГИЯ НА ДИГИТАЛНИЯ ТЕРЕН <i>Лозанкапейчева</i>	7
--	---

РАЗДЕЛ I: КИБЕРОБЩНОСТИ ИЛИ КИБЕРРЕПРЕЗЕНТАЦИИ?

КИБЕРОБЩНОСТИ ИЛИ КИБЕРРЕПРЕЗЕНТАЦИИ? <i>Лина Гергова</i>	11
ВИРТУАЛНИ ГРАНИЦИ/ВИРТУАЛНИ ОБЩНОСТИ: КИБЕРПРОЕКЦИИ НА СПОМЕНИТЕ ЗА ГРАНИЧАРСКАТА СЛУЖБА <i>Николай Вуков</i>	18
ФЕЙСБУК ГРУПИТЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ МИГРАНТИ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ – ТИПОВЕ, ФУНКЦИИ, ГРАНИЦИ <i>Таня Матанова, Мариянка Борисова</i>	40
ПАМЕТ И ВЪОБРАЖЕНИЯ НА БЪЛГАРИТЕ В ИСПАНИЯ ВЪВ ФОТОГРАФИИТЕ ВЪВ ФЕЙСБУК <i>Магдалена Славкова</i>	56
УПОТРЕБА НА ЕЗИКА В КИБЕРПРОСТРАНСТВОТО: МЕЖДУ БЪЛГАРСКИЯ И ИСПАНСКИЯ ЕЗИК В МИГРАНТСКАТА ОБЩНОСТ <i>Алберто Алонсо-Понга Гарсия</i>	84
РЕЛИГИОЗНОТО В ИНТЕРНЕТ <i>Евгения Троева</i>	101
КИБЕР Р/Е/ВОЛЮЦИИ <i>Свобода Стоева</i>	111
НОВИ ФОРМИ НА ПРАЗНУВАНЕ И ПРАЗНИЧНО СЪПРЕЖИВЯВАНЕ В КИБЕРПРОСТРАНСТВОТО <i>Лина Гергова</i>	123

РАЗДЕЛ II: КИБЕРПРОСТРАНСТВОТО – ПРОСТРАНСТВО НА СЕРИОЗНОТО И ИГРОВТО

КИБЕРПРОСТРАНСТВОТО – ПРОСТРАНСТВО НА СЕРИОЗНОТО И ИГРОВТО

Ангелина Илиева 140

СЛУЧАЯТ „АРМЕНЕЛОС“: ЕДНО (БЕЗ)ПРИСТРАСТНО РАЗСЛЕДВАНЕ

Ангелина Илиева 146

ДА ИЗЖИВЕЕШ ДЕТСТВОТО СИ В КИБЕРЛАНДИЯ

Петя Банкова 168

ЖИВОТЪТ НА ЕДИН ГЕЙМЪР – ВИРТУАЛНА И ФИЗИЧЕСКА РЕАЛНОСТ (ИЗСЛЕДВАНЕ НА СЛУЧАЙ)

Анелия Авджијева 185

КУЛТУРНА И НАЦИОНАЛНА ИДЕНТИЧНОСТ В КОМПЮТЪРНАТА ИГРА „PERFECT WORLD INTERNATIONAL“

Катина Йонева 200

ОПОЗНАВАНЕ НА „ДРУГИЯ“ ЧРЕЗ ПЪТЕШЕСТВИЕТО С COUCHSURFING.ORG

Светослава Манчева 224

ХАРЕСАЙ И СПОДЕЛИ И ВСИЧКИ ТВОИ ЖЕЛЕНИЯ ЩЕ СЕ СБЪДНАТ. ЧУДОТВОРНИТЕ ИКОНИ В СОЦИАЛНИТЕ МРЕЖИ

Яна Гергова 245

„КОГА ЩЕ УМРЕШ?“ ИЛИ ПРЕДСКАЗАНИЕТО ЗА СМЪРТ В КИБЕРПРОСТРАНСТВОТО

Мария Димитрова 261

РАЗДЕЛ III: КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО В НУЛИ И ЕДИНИЦИ

КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО В НУЛИ И ЕДИНИЦИ

Светла Казаларска 278

НАРОДНА МУЗИКА ОТ БЪЛГАРИЯ В УЕБ 2.0

Лозанка Пейчева, Венцислав Димов 283

ЗУРНАДЖИЙСКАТА МУЗИКА ПРЕДИ И СЛЕД ИНТЕРНЕТ

Горанчо Ангелов 317

ОБЩУВАНЕ И ОБУЧЕНИЕ В АРХИТЕКТУРНИТЕ ВИРТУАЛНИ ОБЩНОСТИ

Стела Борисова Ташева 326

МУЗЕЙ 2.0 КАТО ПОСТМУЗЕЙ

Светла Казаларска 342

**ПОДЦЕНЕНАТА РЕАЛНОСТ
(ПОСТ-ТЯНАНМЪН В КИТАЙСКО НЕЗАВИСИМО ДОКУМЕНТАЛНО КИНО)**

Андроника Мъртонова 361

ЕДНА ГРУПА МЕЖДУ ВИРТУАЛНОТО ПРОСТРАНСТВО И РЕАЛНОСТТА

Ива Кюркчиева..... 381

**ДВА МОДЕЛА ЗА ПРЕДСТАВЯНЕ НА БЪЛГАРСКОТО ФОЛКЛОРНО НАСЛЕДСТВО
В ЦИФРОВИ БИБЛИОТЕКИ**

Константин Рангочев, Маргарет Димитрова 397

ЗУРНАДЖИЙСКАТА МУЗИКА ПРЕДИ И СЛЕД ИНТЕРНЕТ

Горанчо Ангелов

Поставената тема представлява особено предизвикателство във времето, когато интернет доминира като средство за виртуална комуникация между хората, независимо в коя част на света се намират. Виртуалната комуникация е процес, който постепенно навлиза във всички сфери на човешкото живеене. Можем да направим редица заключения, които се основават на все по-голямото значение на интернет, който със съдържанията си оказва влияние върху изграждането на осведоменост сред лица и колективи, създава съзнание, при което чуждото става свое, а своето чуждо.¹

Изложението ще засегне следните няколко въпроса: зурната преди интернет; интернет като помощно средство при овладяването на свирене на зурна; интернет и влиянието му върху „автентичната“ зурнаджийска музика, както и интернет като помощно средство в изработването на зурна. Подобно на пчелата, която представлява важно звено в опрашването на растенията, разнасяйки поленовия прах на големи географски пространства, днес интернет изпълнява същата функция, разнасяйки информация от всички области от едния край на света до другия, но за много кратък период от време.

Преди да пристъпим към конкретната тема, ще направим едно малко отклонение, което ще ни въведе в музикалното състояние преди и след появата на електронните средства за комуникация и обмен на информация. В миналото всяко село се е различавало със свои характерни традиции (обичаи, песни, инструментални мелодии, игри и музикални инструменти), които са имали сходни съдържания с традициите на съседни и по-близки села. Всички символи и явления в културно-социалния живот са се разпространявали от едно място към друго единствено чрез преките контакти между хората от съседните места на пребиваване (от най-близкото село, след това от него до следващото и така нататък). Тези процеси на предаване и

¹ Това се отнася само за технологично развитите страни, при които са изпълнени всички постижения в областта на информационните технологии.

приемане са вървели в един континуитет, който не може да се контролира, нито пък да се въздейства върху него. Това е бил спонтанен процес в развитието на традициите за един дълготраен период. Цялото народно творчество, в което свое място заема и музикалното, се е предавало по устен начин. В резултат на този начин на предаване, при музиката (песните и инструменталните мелодии) присъства едно постоянно обновяване, на което се дължат многобройните варианти на основните мелодично-поетични и инструментални творби, създавани от надарени народни артисти, певци и свирачи. Тези варианти специално са изразени при инструменталната музика, която се е адаптирала към техническо-тоновите възможности на съответния музикален инструмент. Целият този процес на предаване е протичал бавно в един дълъг период от време, продължил с векове. С появата на интернет започва нова ера в предаването на народното творчество, епоха, в която недостъпното става достъпно във всеки един момент, във всяка част на света.

Зурната преди интернет?

За оригиналността и автохтоността на музикалните инструменти не може да се говори със сигурност. По-скоро може да се говори за тяхното усвояване в определен културен контекст. Начинът на разпространение на инструментите е бил обусловен от потока на култури на определена територия. Много често инструментите са били прехвърляни от една страна в друга по пътя на обмена или са били наследявани от старите култури (Devič 1977: 1). Тази констатация на етномузиколога Девич се основава на наблюдения от периода преди появата на интернет – период, когато комуникацията между различните култури е непосредствена, единствено чрез физическите контакти между хората. Една от причините за запазване на „чистата“ музикална традиция в „автентичен“ вид е вече споменатият непосредствен начин на общуване и предаване – нещо, което с появата на глобалните комуникации постепенно се губи.

Всички досега направени изследвания (Линин 1986; Манолов 1974; Širola 1932; Gojkovič 1989; Пейчева, Димов 2002 и др.) показват, че зурната произхожда от ориенталските страни и на Балканите е пренесена с османската инвазия. По време на турската окупация в състава на турските военни оркестри е имало голям брой зурни и тъпани. Според Лозанка Пейчева и Венцислав Димов зурната е музикален инструмент,

даващ облик на военната музика на еничарите (Пейчева, Димов 2002: 27). Зурните и тъпаните са присъствали по време на тържествата, организирани от турските военни и цивилни чиновници, управлявали завладените от тях територии. Следвайки миграционния път на зурната, предполагам какъв период от време е бил необходим, за да достигне тя до балканските пространства и да заеме своето място в култури, в които не е съществувала и не е вкоренена в етнокултурния код на народите, живели в тези пространства. Срещат се и мнения, че зурната на Балканите, по-специално в Република Македония, е била известна и преди османлиите (Голабовски 1974: 35-37).

Вековното използване на зурната в Югоизточна Европа е дало своето отражение в музикалните култури на балканските народи и показва какво е влиянието на този инструмент и неговата музика при част от местното население в Република Македония, България, Гърция, Сърбия и Албания.² Това, което е характерно за зурната, е, че в миналото на зурна са свирили само роми (цигани), които по вероизповедание са предимно мюсюлмани и смятат зурната за техен инструмент.³ На въпроса за произхода на зурната, дългогодишният зурнаджия от Берово Милям Дестановски казва, че зурната произхожда от Индия, откъдето вероятно произхождат и самите роми. По отношение на инструменталистите на зурна безспорно е, че те са предимно роми, въпреки че в някои документи намираме, че в миналото освен хората с ромски произход на зурна са свирили и музиканти от християнската вяра.

И в днешно време се срещат свирачи на зурна, които не са роми, но техният брой е незначителен в сравнение със зурнаджиите роми. Имайки предвид, че става дума за инструмент, който се характеризира с много силен и пронизващ звук, предполагаме, че неговата поява винаги е предизвиквала противоречиви чувства у слушателите, поради което в някои среди е приет, а в други не. Въпреки че не е местен инструмент, зурната е заемала важно място в музикалната традиция на народите, които живеят на Балканския полуостров.

² По отношение на нейното разпространение в днешно време зурната присъства в страните, които се простират в източната част на Балканския полуостров до Мала и Средна Азия.

³ Има роми (цигани), които принадлежат и на други религии освен на мюсюлманската вяра.

Интернет като помощно средство при овладяването на свирене на зурна

С разрастването на интернет, който заема важна роля във всички сфери на човешкия живот, нараства и неговата употреба като помощно средство в т.нар. интернет обучение. Предимството на този вид обучение е, че ученикът може да се учи от разстояние и да придобие определени знания чрез многобройните видео- и аудиозаписи, които са публикувани от физически лица в YouTube и в социалните мрежи като Фейсбук, Туитър и пр.⁴ Самите снимки допринасят за запазването на музикални сегменти, които остават под формата на траен цифров запис, който може да се проследи безброй пъти. Записаното музикално изпълнение позволява многократен преглед и възможности за неговото запаметяване. Кадри, качвани в интернет, с възможност за изтегляне, остават да свидетелстват за определено музикално събитие или момент, в който са участвали зурни и тъпани – нещо, което в миналото (преди дигиталната епоха) не е било възможно.

Тези видео- и аудиозаписи допринасят за продължаване и обновяване на зурнаджийската традиция по един различен начин, чрез който бъдещите поколения ще могат да проследят събитие, в което е включена зурната и самата зурнаджийска музика. Тези записи може да се използват и като помощни учебни средства в изграждането на по-младите поколения инструменталисти на зурна.

Дали тази форма на предаване на зурнаджийски стил, репертоар и умения може да има положителни резултати?

В миналото единственият начин за предаване на зурнаджийския занаят бил чрез ученето от поколение на поколение. Обучението в рамките на рода и селищната общност е характерно при предаването на музикалния фолклор в домодерните времена, но е запазено и се прилага и днес при някои зурнаджии. Смятаме, че този вид обучение чрез устно предаване (от коляно на коляно) ще бъде основен двигател в бъдеще, който ще допринесе за запазването на една специфична традиция, характерна за музикалния фолклор. Въпреки предимствата на дигиталната технология, традиционният подход в изучаването има голямо предимство поради непосредствения контакт между учителя и ученика. Бихме искали да напомним, че тази форма на обучение обикновено започва в кръга на семейството или сред близки. На практика,

⁴ Вж. напр. [youtube.com/watch?v=dLAu3Fkl8p4](https://www.youtube.com/watch?v=dLAu3Fkl8p4), [youtube.com/watch?v=AcGvaKL_qij](https://www.youtube.com/watch?v=AcGvaKL_qij), [youtube.com/watch?v=NaVHJvJNjv0](https://www.youtube.com/watch?v=NaVHJvJNjv0).

теренните проучвания показват, че зурната все още представлява семейно наследство, а свиренето – семейна традиция, която се предава от възрастните на младите. Трябва да подчертаем, че става дума за една много голяма емоционална връзка на семейството с инструмента.⁵ И до днес са известни зурнаджийски оркестри (тайфи), съставени от вътрешния кръг на семейството, където свирачи на зурни и тъпани са баща и синове, внуци, чичовци и пр.

С навлизането на интернет и различните дигитални видео- и аудиозаписи, които стават достъпни за всеки, възниква въпросът дали може да се приложи и друг начин за предаване на уменията в свиренето?

Смятаме, че при обучението чрез интернет се губи линията учител–ученик. Заинтересованите инструменталисти постигат своето музикално-техническо обновяване индиректно. Единият начин е чрез слушане на музика и чрез звуково-визуалното възприемане. Този подход има по-голям успех при изучаването, защото така се вижда начинът на държане (постановката) на зурната, позицията на тялото, постигането на различни високи тонове, техниката на духане и техниките на интерпретация.

Това, с което интернет улеснява изучаването, е възможността да се преглежда и прослушва същият материал няколко пъти. Този начин на учене обаче е невъзможен при непосредственото предаване на зурнаджийския занаят (устно чрез метода учител–ученик) поради постоянното вариране на мелодиите.

В заключение ще кажем, че не бива да се пренебрегва влиянието на интернет, но разбира се, съществено предимство дава ученето по традиционния начин – чрез предаване от вече изградени инструменталисти, които познават тайните на зурната и зурнаджийската музика. Тези живи форми на учене често са представени във вид на семинари или обучителни работилници (workshops) или като част от фолклорните фестивали, които включват в програмата си и изучаване на народни инструменти, сред които и зурна.

Интернет и влиянието му върху „автентичната“ зурнаджийска музика

По отношение на автентичността на зурнаджийската музика се отварят много въпроси, тъй като става дума за музикален инструмент с източен произход и звукоред,

⁵ И днес, както в миналото, във всяко семейство освен на зурна, едно от децата се учи да свири на тъпан, с което самото семейство създава собствен зурнаджийско-тъпанджийски ансамбъл.

характерен за източната музика, т.е. обертонове, които не са били характерни за балканската музика. Интернет глобализацията чрез своето влияние допринася за частична загуба на зурнаджийския стил и мелодичните особености, като се смесват естетически ценности, причинени от прекомерна консумация на всякаква музика, достъпна онлайн. С други думи, постепенно – съзнателно или несъзнателно, започва да се губи музикалният език и израз, граден в миналото и запазен и до днешно време.

Има много неща, по които зурнаджийската музика се откроява със своята индивидуалност, която се явява резултат на текущото изпълнение. Какво означава това? Мелодиите, които имаме възможност да слушаме, се основават на определени теми, които са подложени на постоянни вариации. Тези вариации са плод на текущото изпълнение на зурнаджията, който във всяко свое изпълнение се стреми да даде свой музикален израз (по отношение на орнаментиката). Много често самите зурнаджии не са в състояние да повторят буквално вече изсвирената мелодия. Бихме могли да кажем, че това явление е характерно за цялата фолклорна музика. Може би това се дължи на свиренето и ученето наизуст, по спомен. Това позволява определена свобода в изпълнението, което пък води до постоянна вариантност. Ако зурнаджиите са музикално описменени и свирят мелодиите от нотно писмо, може би в този случай мелодиите ще се дефинират и ще останат така, както са записани, както е случаят със западната музика. Въпреки това и в този случай обогатяването на основната мелодия с многобройните мелизми и украшения, които използват самите инструменталисти, допринася за изграждането на една уникална музика, която се отличава с огромна енергия, проявена чрез изпълнителския и моментен творчески потенциал на зурнаджията.

Съществуват разлики в използването на интернет при поколенията (възрастните зурнаджии изобщо не използват интернет за музикално обучение) и те са особено видими при музикалния репертоар на зурнаджиите. Възрастните зурнаджии все още свирят мелодии, които са наследили от своите деди и прадеди, и не попадат под влиянието на съвременната комерсиална музика.

Младите зурнаджии пък се опитват да изсвирят множество нови, известни мелодии, които са изпълнявани на други инструменти с далеч по-големи техническо-тонови възможности. При интерпретацията на мелодия, която преди не е била изпъл-

нявана на зурна, свирачите се отдалечават от началните зурнаджийски принципи, понеже се опитват да направят възможно най-близко до усвояваната мелодия изпълнение. Това е изпълнителска стратегия, която има за цел удовлетворяване на желанията на слушателите и е оправдана поради екзистенциални причини. От друга гледна точка, с тези интерпретации се стига до постепенна загуба на многобройните традиционни зурнаджийски мелодии, които се отличават с високи естетически ценности и са били създавани в миналото. Наблюдавайки това явление, можем да разберем защо зурнаджиите се отдалечават от основната репертоарна база. Самите зурнаджии не виждат нищо лошо в това, дори напротив, то допринася към едно друго техническо развитие, което е различно от по-старите зурнаджийски мелодии. Това, което по някакъв начин е обединяващ фактор, е, че сред инструменталистите на зурна все пак доминират ромите (циганите). При техния музикален израз характерно е използването на четвърт и половин тон на места, където в самата мелодия те естествено не съществуват. Склонността на свирачите да изсвирят всяка мелодия на зурна (с което да отговорят на актуалните музикални вкусове) води до своеобразно преосмисляне на фиксираните мелодии (инструментални и вокални). До каква степен това се отразява по-нататък в предаването и запазването на оригиналните мелодии, можем да предположим. За подобно явление пише Юрий Арбатски, чийто труд се основава върху изследване за свиренето на тъпан на Балканите, проведено в първите десетилетия на XX век, обхващащо и свиренето на зурна.

Както отбелязва Арбатски, основни носители на зурнаджийската традиция са членове на ромската общност. Той квалифицира ромите като много талантиливи музиканти, които много лесно абсорбирали местните мелодии и след това ги интерпретирали по свой начин. В тази връзка Арбатски говори и за отрицателния контекст – за способността на ромите музиканти с тяхната интерпретация да се наложат до такава степен, че да успеят да изкоренят местната музика (Арбатски 1999: 15-16).

Това е само още едно потвърждение за музикалната способност на зурнаджиите, които в репертоара си приемат и предават за свое и чуждото, тъй като му придават собствен музикален израз.

Искрено се надяваме, че по-възрастните зурнаджии, които са последните бастиони и пазачи на старата зурнаджийска традиция, ще успеят да продължат това, което са оставили предците им.

Интернет като помощно средство в изработването на зурната

Не е малък броят на видеоклиповете, в които може да се наблюдава процесът на изработване на зурната. По този начин потенциалните майстори на зурни могат да проследят целия процес на изработване, както и да го приложат, ако имат подходящи инструменти и материали за изработване на зурна. Смятаме, че интернет дава една солидна база, която позволява този инструмент да бъде изработен от специализираните майстори на народни музикални инструменти, които работят с дърво.

От друга страна, може би зурната ще се приложи и на практика се прилага в съвсем нови среди, където тя не се среща, и по пътя на логиката би придала едно напълно ново звучене на местната музика, която по-рано е била изпълнявана на други музикални инструменти.

Въпреки това смятаме, че за изработването на качествен инструмент много важно е прякото предаване на уменията от опитния майстор към неговия ученик. Защо? Майсторът на музикални инструменти знае от кое дърво се изработват най-добрите зурни, кое дърво има по-голяма трайност и издръжливост, по какъв начин трябва да се подготвя дървото, както и редица други придобити или наследени знания, умения, тънкости и опит от възрастните.

Като заключение на нашето изложение ще кажем, че съвременната технология е неизбежна и заема ключово място в по-нататъшното разпространение на зурнаджийската традиция със своите предимства и, образно казано, недостатъци.

Видео-, аудио- и текстовите файлове, качвани в интернет, позволяват да се достигне до повече информация, отнасяща се до повече аспекти, свързани със зурната. Въпреки тези предимства оставаме на мнението, че за да се изработи качествен инструмент, не е достатъчно да се придобие информация от интернет (размери, материал и пр.), а е необходимо потенциалният майстор да се сдобие и с практически знания, чрез които да има възможност непосредствено да проследи процеса на изработване. Наши-

ят теренен опит потвърждава, че директното предаване на знания от опитния майстор е определящо за качеството на инструмента, и разбира се, устното предаване на самата музика има най-голяма заслуга за запазване на „автентичния“ зурнаджийски музикален израз.

Цитирана литература:

Арбатски, Јуриј. 1999. „Свирењето на тапан во Македонија“, *Музика*, год. 3, бр. 5, 1-31.

Голобовски, Сотир. 1974. „Потекло на зурлата“, *Македонски фолклор*, 7/13: 35-37.

Линин, Александар. 1986. *Народните музички инструменти во Македонија*. Скопје: Македонска книга.

Манолов, Илия. 1974. „Зурны, зурнская музика у некоторых балканских народов и реликтные формы в ней (Зурлите, музиката со зурли кај некои Балкански народи и реликтните форми во неа)“, *Македонски фолклор*, 7/13: 39-45.

Пейчева, Лозанка, Венцислав Димов. 2002. *Зурнаджийската традиција в Юго-западна България*. София: Българско музикознание. Изследвания.

Devič, Dragoslav. 1977. *Etnomuzikologija III deo (instrumenti), skripta*. Beograd: Fakultet umetnosti u Beogradu.

Širola, Božidar. 1932. *Sopile i zurle*. Zagreb: Etnološka biblioteka, sv. 30.

Širola, Božidar. 1937. *Sviraljke s udarnim jezičkom*. Zagreb: Dijela JAZU, knjiga XXXII.

Gojkovič, Andrijana. 1989. *Narodni muzički instrumenti*. Beograd: Vuk Karadžić.

Интернет източници

fromnorway.net/yaylas/zurna/zurna_faq.htm

[lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?ammem/cowellbib:@field\(SUBJ+@band\(Zurna.+\)\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?ammem/cowellbib:@field(SUBJ+@band(Zurna.+)))

[youtube.com/watch?v=dLAu3FkI8p4](https://www.youtube.com/watch?v=dLAu3FkI8p4)

[youtube.com/watch?v=AcGvaKL_qil](https://www.youtube.com/watch?v=AcGvaKL_qil)

[youtube.com/watch?v=NaVHJuJNjv0](https://www.youtube.com/watch?v=NaVHJuJNjv0)

ДОБРЕ ДОШЛИ В КИБЕРИЯ! ЗАПИСКИ ОТ ДИГИТАЛНИЯ ТЕРЕН

Българска
Първо издание

Съставители и редактори:

Ангелина Илиева
Лина Гергова
Лозанка Пейчева
Светла казаларска

Рецензенти:

доц. д-р Светла Петкова
доц. д-р Стоянка Бояджиева

Дизайн на корицата:

Яна Гергова

Формат: PDF

Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей – БАН
1113 София, ул. „Акад. Г. Бончев“, бл. 6

iefem.bas.bg | iefem.blogspot.com | facebook.com/iefem

ISBN 978-954-8458-49-8